

”Det er ikke drukfester,
vi ønsker.”

En undersøgelse af danske
gymnasiers erfaringer med
fælles kodeks for alkohol.

**Alkohol &
Samfund**

Denne rapport er udgivet i august 2019 og er udarbejdet af:

Ina Johansen, projektmedarbejder, Alkohol & Samfund

Alkohol & Samfund

Høffdingsvej 36

2500 Valby

Tlf.: 35 29 30 90

Rapporten findes kun i elektronisk form og er tilgængelig på

www.alkohologsamfund.dk.

For velvillig og engageret medvirken takker vi følgende rektorer:

Tonny Hansen, Ringkøbing Gymnasium

Bo Larsen, Lemvig Gymnasium

Torben Poulsen, Aalborghus Gymnasium

Søren Hindsholm, Nørresundby Gymnasium

Kurt René Eriksen, Nordfyn Gymnasium

Lone Bjørndal Thomsen, Odense Katedralskole

Susan Mose, Sct. Knuds Gymnasium

Jesper Vildbrad, Svendborg Gymnasium

Mette Kynemund, Virum Gymnasium

Claus Niller Nielsen, Roskilde Katedralskole

Henrik Nevers, Roskilde Gymnasium

Mette Trangbæk Hammer, Greve Gymnasium

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse.....	2
Forord.....	3
Indledning.....	4
Deltagere i undersøgelsen.....	4
Afgrænsning.....	4
Konklusioner.....	5
Gymnasiernes grunde til at indføre kodeks.....	5
Virkningen af kodeks.....	7
Elementerne i kodeks.....	9
Elevinddragelse.....	13
Tiltag ud over Kodeks.....	15
Perspektiv.....	16

Forord

Danske børn og unge er blandt dem i Europa, der drikker allermest. De drikker mere og er oftere fulde end andre europæiske unge. Og undersøgelser fra blandt andre Vidensråd for Forebyggelse viser, at drukkulturen for alvor tager fart, når de træder ind ad døren til en ungdomsuddannelse.

Som modtræk til det har 33 gymnasier landet over indgået fælles kodeks med gymnasier i deres nærområde om, hvordan alkohol indgår i skolens sociale arrangementer. Alkohol & Samfund har i denne rapport undersøgt, hvilken virkning de fælles kodeks har på elevernes alkoholforbrug i skolesammenhæng. Og undersøgelsen viser, at de fælles kodeks er en god idé. De skaber tydelige rammer for, hvornår eleverne kan regne med, at der er alkohol med i arrangementet, og hvornår det ikke er en del af samværet.

Lokale regler for alkohol på de enkelte skoler har samme virkning, og derfor er det positivt, at 95 procent af landets ungdomsuddannelser har en nedskrevet alkoholpolitik. Men kun 20 procent af landets gymnasier indgår i et fælleskodeks. Det tal kunne vi godt ønske os var højere. Fordelen ved kodeks er nemlig, at gymnasier, der konkurrerer om elevernes gunst i et lokalområde, ikke konkurrerer på at holde de vildeste fester og samtidig sikrer en minimumsstandard for, hvad en alkoholpolitik skal indeholde.

En undersøgelse fra Sundhedsstyrelsen viser, at cirka halvdelen af de 16-20-årige mener, at der bliver drukket for meget på deres uddannelse, og 38 procent synes, der skal være strammere regler for alkohol. Samtidig ved vi, at et højt alkoholforbrug i ungdommen øger risikoen for at komme til skade.

Både til gymnasiefesten fredag aften, hvor de unge risikerer at komme til skade, ende i konflikt eller få overtrådt eller selv overtræde andres grænser. Derudover øger et højt alkoholforbrug i ungdommen også risikoen for at udvikle afhængighed senere i livet.

Derfor vil vi i Alkohol & Samfund opfordre alle ungdomsuddannelser til at indgå i lokalt samarbejde om alkoholpolitik. Vi mener desuden, at politikerne bør stille krav om, at ungdomsuddannelser har og vedligeholder en politik for, hvornår og hvordan alkohol indgår i skolens sociale arrangementer.

Peter Konow, direktør, Alkohol & Samfund

Indledning

Fælleskodeks vil i denne sammenhæng sige, at flere gymnasier inden for et afgrænset geografisk område opstiller fælles regler for elevernes brug af alkohol ved sociale begivenheder. 33 STX-gymnasier indgår i fælleskodeks, med udelukkende eller overvejende andre STX-gymnasier. Det første fælleskodeks af denne art trådte i kraft i 2013 i Aalborgområdet. Omkring 2016 kom tre andre kodeks-sammenslutninger til (Ringkøbingområdet, Hovedstadsområdet med udgangspunkt i Roskilde, samt Fyn). Disse fire er de største i Danmark.

Denne undersøgelse har indsamlet erfaringer fra skolerne om processen. Vi spørger til baggrunden, til den oplevede virkning, til erfaringer med de enkelte elementer i kodeks, til implementeringen og endelig til tiltag ud over de aftalte elementer i fælleskodeks for at håndtere elevernes alkoholindtag ved sociale arrangementer.

Det store spørgsmål, som denne undersøgelse prøver at svare på, er om det har virket, på hvilke områder, samt hvordan? Vi spørger også til hvilke andre metoder gymnasierne bruger til at håndtere eleverne alkoholindtag ved sociale arrangementer.

Deltagere i undersøgelsen

Følgende fælleskodeks- samarbejder mellem gymnasier er med i denne undersøgelse:

Kodeksnavn	Ikrafttrædelse	Antal gymnasier i kodeks	Antal gymnasier i denne undersøgelse
Hovedstadens fælleskodeks	2017	11	4
Fyns Fælleskodeks	2017	11	4
Fælleskodeks for Ringkøbingområdet	2016	7	2
Fælleskodeks i Aalborgområdet	2013	6 (4 STX og 2 andre ungdomsuddannelser)	2

Aalborghus gymnasium har været i gang med at forberede fælleskodeks siden 2008. Det trådte i kraft i Aalborgområdet i 2013. I 2016 fik Ringkøbingområdet fælleskodeks. Arbejdet med fælleskodeks startede i 2016 i hovedstadsområdet og trådte i kraft i 2017. Fyn startede i efteråret 2016 inspireret af hovedstadsområdet, og i sommeren 2017 kom Fyn med et lignende kodeks.

Afgrænsning

Det er en undersøgelse, der er afgrænset til at gælde STX-gymnasier. Vi har valgt at fokusere på gymnasierne for at gøre undersøgelsen mere homogen. Hovedstadens og Fyns fælleskodeks er rene gymnasiesammenslutninger og det samme er Ringkøbingområdets. I Aalborgområdets fælleskodeks indgår der to andre ungdomsuddannelser. Men det er ikke et problem, da det med sine fire gymnasier overvejende er et STX-fællesskab.

Vi har interesseret os for kodeks af et vist omfang. Det vil sige kodeks, der omfatter omkring 10 elementer/regler. Dette er for at behandle sammenlignelige kodekser.

Vi har spurgt rektorerne, og det er deres oplevelser og erfaringer, der danner grundlag for resultatet.

Konklusioner

Undersøgelsen viser, at:

- Halvdelen af gymnasierne (seks ud af tolv) oplever, at kodeks har nedsat alkoholforbruget og reduceret fuldskab ved indgang. Fire gymnasier mener, at fælleskodeks ikke har nedsat forbruget. To gymnasier svarer ved ikke.
- Syv gymnasier oplever stadig problemer med alkohol eller at eleverne drikker meget i forbindelse med festerne.
- Problemet med fuldskab til festerne stammer ifølge syv gymnasier fra de forfester eleverne selv afholder.
- 10 af gymnasierne håndterer introfester, så de ikke længere kommer ud af kontrol.
- Cafeer udgør ikke et stort problem i forhold til fuldskab. På 11 gymnasier er der sat rammer omkring cafeerne, der modvirker, at eleverne drikker for meget. Hertil kommer, at eleverne generelt har accepteret strammere regler omkring alkohol til cafeer.
- Seks gymnasier nævner, at fælleskodeks har nedsat alkoholforbruget på studieture.
- Gymnasierne er gode til at opfinde metoder, der kan håndtere situationer med alkohol. Metoder, der rækker ud over kodeks, bliver brugt på alle 12 gymnasier. De bruges i forbindelse med cafeer og introfester. Herudover bruger ni gymnasier ekstra metoder til festerne.
- Overordnet udvikler og bruger skolerne mange gode metoder. Der kan være en opgave i at formidle og udbrede disse metoder mellem gymnasierne.
- Elevinddragelse er ikke mulig i egentlig forstand, da beslutningen om at indføre fælleskodeks og hvad det skal indeholde, ligger hos ledelsen. Fire gymnasier har orienteret eleverne, to gymnasier har "hørt" eleverne, fem andre har haft en dialog med dem om kodeks.
- Forældreinddragelse er ikke en del af kodeks, men forældreinformation er det. 11 gymnasier er opsøgende og direkte i forhold til at give forældrene information om hvilke regler, der gælder for fester. Der er plads til udvikling i forhold til at inddrage en vigtig spiller som forældrene i at forebygge de unges alkoholforbrug.
- Fælleskodeks mellem gymnasier skaber fælles fodslag for festerne. Det gælder især, hvis gymnasier med fælleskodeks dominerer et lokalområde som for eksempel i Roskilde. Dette er dog ikke altid tilfældet. Derfor anbefaler vi, at fælleskodeks udbredes til flest mulige gymnasier.

Gymnasiernes grunde til at indføre kodeks

Det enkelte gymnasium har flere grunde til at indføre fælleskodeks. De forskellige grunde falder i følgende grupperinger:

At opnå fælles fodslag

Otte gymnasier landet rundt nævner fælles fodslag over for eleverne som en grund til at indføre fælleskodeks. Eleverne kan ikke længere spille gymnasierne ud mod hinanden i alkoholspørgsmål. I Roskildeområdet har alle tre gymnasier fælles fodslag. Det gør, at eleverne ikke bare kan tage et andet gymnasium for at få lempeligere regler.

– *Vi ved nu, hvad vi gør på de forskellige skoler. For eksempel solgte naboskolen her på vejen tidligere shots – det gør de ikke mere. Så det pres fra vores elever, der også gerne ville købe shots til vores fester, er ovre (Ringkøbing Gymnasium).*

Der er dog stadig mange gymnasier der ikke indgår i fælleskodeks. Det betyder at gymnasier med fælleskodeks for eksempel i Københavnsområdet er geografisk placeret sammen med gymnasier, der ikke indgår i kodeks.

Fælles fodslag kan også være ønskeligt i forhold til medierne. En rektor fra et gymnasium i Ringkøbingområdet mener, at de historier der indimellem opstår i pressen om gymnasiefester bedre kan håndteres i fællesskab.

At dæmme op for fuldskab ved indgang

Halvdelen af gymnasierne nævner, at en vigtig grund til at indføre kodeks, var at dæmme op for fuldskab. Især den fuldskab, som stammer fra, at eleverne holder forfester og møder fulde op ved indgangen

– *Det var helt nødvendigt at gøre noget. Det var kommet for vidt. Det at stå med bevidstløse unge mennesker, som vi gjorde før i tiden, det er ikke gymnasiets opgave (Roskilde Gymnasium)*

På Virum Gymnasium var eleverne blevet for fulde til en række forfester. Rektor mener, at det skyldtes, at de drak mere sprut (spiritus) end øl. Spiritus er svært at kontrollere for dem, og de får hurtigt en høj promille.

På Roskilde Katedralskole var ledelsen ligeledes bekymret for, at eleverne drak hård spiritus før festerne. De ville, som rektor siger, hellere betale 62 kroner for en flaske vodka i Fakta end 10 kroner for et glas øl til festen. Så kom Puttefesten i Dyrehaven i 2016 (hvor flere elever kom på hospitalet og to var i livsfare). Det vakte også til eftertanke. Til gymnasiets egen introfest, gik omfanget af opkast og fuldskab op for rektor via den chokerende effekt, det havde på en nyansat. Dér fødtes en idé om at afholde fester under kontrollerede former.

På Aalborghus Gymnasium blev kodeks indført på baggrund af uheldige erfaringer med forfester, efterfester samt studieture, hvor der ikke var nogle regler at holde sig til.

At påvirke elevernes alkoholkultur

Fem gymnasier nævner et ønske om at påvirke elevernes alkoholkultur med et kodeks, herunder at inkludere de elever, der ikke ønsker at drikke. For Sct. Knuds Gymnasium var kodeks en lejlighed til at understrege, at man kan hygge og feste på mange forskellige måder.

Kodeks blev også indført af hensyn til de ikke-drikkende elever, for at understøtte fællesskabsfølelsen, siger rektor på Virum Gymnasium.

At skabe debat og dialog om alkohol

Fælleskodeks kan bruges til at skabe debat og som et redskab til dialog, mener fem af gymnasierne. Det kan både bruges i eksternt, og internt med elever, forældre, og rektorerne imellem.

Ifølge en rektor på Odense Katedralskole blev kodeks ikke indført på baggrund af konkrete problemer. Det blev indført ud fra gymnasiets ønske om at være mere offensiv i sine udmeldinger omkring alkohol. Greve Gymnasium synes det var en god ide at gå sammen og sende et signal både indadtil og udadtil, nemlig at gymnasierne bliver nødt til at gå tættere på de unges alkoholkultur.

Virksomheden af kodeks

Færre problemer ved indgangen

Flere skoler oplever, at problemerne ved indgang er blevet reduceret. På Roskilde Katedralskole er indtrykket, at eleverne drikker mindre fuldskabsorienteret op til festerne. De ved, at de kan blive sendt hjem, hvis de møder fulde op. Gymnasiet bruger både promilletest og promillebar ved indgang for at vurdere om eleverne er blevet for fulde.

– *Vi har fået stoppet en bekymrende udvikling. Det er en afvejning, hvor mange vi vil pille ud og sende hjem* (Roskilde Katedralskole)

Problemet er ikke løst, men der er kun et par stykker, der kommer berusede til fester, siger Aalborghus Gymnasium. – *Der er mindre fuldskab ved indgangen. Færre kommer direkte ind på feltlazarettet (lokale, hvor elever, der er blevet for fulde eller dårlige, kan sunde sig, red.) fra indgangen. Dette skyldes promilletest og et dygtigt vagtpersonale* (Virum Gymnasium)

Odense Katedralskole har brugt kodeks som en løftestang til at indføre en ekstra regel, som også kan lægge en dæmper på rusdrikkeri.

– *Med et fælleskodeks i ryggen har det været lettere at argumentere for at der selvfølgelig ikke er drikkelege på en skole. Det med drikkelege er gjort ret eksplicit hos os. Det hedder: Der må ikke foregå noget, der tilskynder til at man drikker meget alkohol eller drikker alkohol hurtigt, fortæller rektor på Odense Katedralskole.*

Mindre alkohol påvirker det sociale positivt

To gymnasier sætter ord på, hvad mindre alkohol gør for det sociale liv til festerne. På Roskilde Gymnasium betyder begrænsning af fuldskab, at det sociale kommer mere i højsædet. Det gør det, fordi eleverne er mere klare i hovedet og dermed mere social kompetente. Der er flere på dansegulvet. På Odense Gymnasium handler det også om at begrænse de såkaldte sociale skader ved et overforbrug af alkohol.

– *Vi taler med forældre og elever om at passe på at drikke for meget, og det er ikke sundhedsvinklen, vi bruger her. Det, vi mener, er, at vi hele tiden skal passe på hinanden, passe på med at sige grimme ting eller tage et billede, der ikke skulle være taget, eller gøre noget fysisk, der kan skade andre. Vi skal være sammen på en god måde, alkohol kan være fint nok, men kan også være det, der gør, at det går galt* (Odense Katedral)

På Greve Gymnasium støtter kodeks inklusion ved festerne:

– *Elever, der ikke ønsker drukfester, sænker skuldrene en lille smule, når vi tager teten og bliver dagsordensættende, og tænker "Åh det var egentlig rart". Men der skal være nogen de kan spejle sig i, og det bliver vi nødt til at hjælpe dem med som uddannelsesinstitution, så de slipper for selv at tage opgøret* (Greve Gymnasium)

For Roskilde Gymnasium blev det til en afklaring af festers egentlige formål:

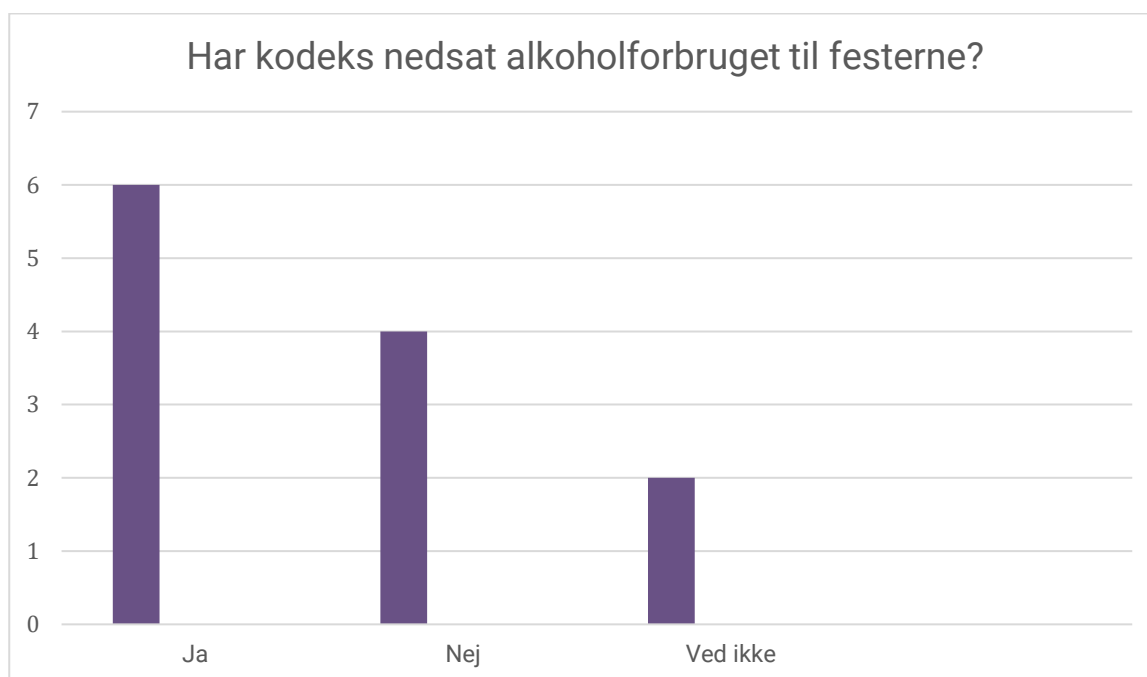
– *Fælleskodeks har været et afsæt til at have en snak om, hvorfor det er vi holder fester som gymnasium. Vi er kommet frem til, at det har vi for at fremme det sociale. Det er ikke drukfester, vi ønsker. Det har vi også haft en god snak med eleverne om* (Roskilde Gymnasium)

Sparring mellem gymnasierne

Fælleskodeks gør det muligt at sparre på tværs af gymnasierne. De fynske rektorer mødes for eksempel en gang om måneden, hvor spørgsmål om kodeks bliver vendt. Hvad er det, vi gør lige nu, og hvad skal vi lave fælles, hvor bindende er et alkoholkodeks? Ifølge Odense Katedralskole er det en fordel at de 11 rektorer i fællesskabet udfordrer hinanden på den kultur og regler, der hersker på den enkelte skole.

Har kodeks nedsat forbruget til festerne?

Har kodeks betydet, at forbruget er blevet nedsat til festerne? Dette spørgsmål går på rektorernes fornemmelse og oplevelse.

Lidt over halvdelen af gymnasierne, nemlig syv gymnasier, oplever, at der stadig drikkes meget alkohol til festerne.

– Alkohol fylder stadig lige så meget til festerne. Der har vi stadig et stykke arbejde at udføre med elevernes festkultur, så det bliver er andet end alkohol, der er attraktionen ved sådan en fest (Lemvig Gymnasium).

Kodeks har nedsat forbruget på studieture

Kodeks omfatter ikke kun fester og cafeer, men også studieture. Halvdelen, seks gymnasier, nævner at det har haft effekt her. Kodeks har tydeliggjort reglerne for studieture for eleverne med den konsekvens, at de drikker mindre.

– Der er kommet et skærpet fokus på alkohol på studieture, hvor eleverne er blevet mere klar over, at de bliver sendt hjem, hvis de overtræder reglerne (Ringkøbing Gymnasium)

To af de gymnasier, der ikke mener, at kodeks har nedsat forbruget til festerne, oplever til gengæld at det har hjulpet på forbruget på studieture – og på et enkelt har promilletest hjulpet til at nedsætte forbruget til idrætsdag.

– *Nu er der faktisk totalt alkoholforbud på studieture. Bortset fra den sidste aften, hvor man spiser sammen. Lærerne synes, at reglerne har hjulpet. Der er ingen fulde elever om morgenen (Svendborg Gymnasium)*

På Nørresundby Gymnasium beskrives reduktionen af alkoholforbruget som ”markant”.

Gymnasier, der havde et lignende kodeks

For fem gymnasier på Fyn og i Jylland er effekten af fælleskodeks ikke så stor, muligvis fordi der allerede eksisterede et lignende regelsæt.

– *Nej, problemerne med for meget alkohol er ikke blevet løst. Jeg kan ikke sige at eleverne drikker mindre på baggrund af kodeks. Dette kan skyldes at gymnasiet i forvejen havde nogle ret restriktive regler (Sct. Knuds Gymnasium)*

Rektor på Svendborg Gymnasium mener at fælleskodeks ikke er en stramning, men en lempelse af det oprindelige kodeks. Virum Gymnasium oplever, at alle gymnasier i hovedstadssamarbejdet skulle give køb på noget for at kunne mødes om at fælles kodeks.

Elementerne i kodeks

Fælleskodeks er et regelsæt, der består af flere elementer. Herunder gennemgås de elementer, der har med fester og alkohol at gøre.

1. Der udskænkes ikke alkohol over fem procent

Elleve ud af de tolv gymnasier serverer ikke stærkere alkohol end 5 procent. Nørresundby Gymnasium serverer vin, men oplever ikke mere fuldskab af den grund. På et fynsk gymnasium er der sat loft over procenterne på baggrund af dårlige erfaringer med shots:

– *I mange år kunne vi fastholde den lave procent. Samtidig havde vi tradition for at spise mad sammen med vin. Men middagene gled ud og i stedet kom der forfester. Shots under 16,5 procent blev udviklet af industrien. Og med shotsene kom der et pres på skolerne fra eleverne for at servere dem. Så de fik lov. Vi oplevede dog at det ikke stoppede med det. Men det at drikke alkohol blev elevernes hovedformål med at mødes. Og så sagde vi stop (Nordfyns Gymnasium)*

2. Ansvarligt personale til stede ved festerne

Alle gymnasierne har professionelt vagtpersonale til festerne. På de fleste gymnasier er vagtpersonalet (som ofte er uddannede paramedicinere) med til at snakke med fulde elever og vurdere deres tilstand.

På halvdelen (seks) af gymnasierne står der lærere i baren. På to gymnasier står der personale udefra. Kantinepersonale står i baren på et andet gymnasium. Tre gymnasier tillader elever i baren. Dette findes i disse varianter:

- At elever, der er fyldt 18 år, passer baren sammen med en lærer.
- At elever uanset alder står i baren med en ansvarlig voksen.
- At elever, som er fyldt 18 år, står i baren.

Et gymnasium har tidligere prøvet kun at have elever til at stå i baren, og er kommet frem til, at det ikke fungerer, fordi de enten forærer øl til deres venner, eller har problemer med at udkænke ansvarligt. Gymnasierne i Ringkøbingområdet har skrevet ansvarlig udkænkning ind som et element i fælleskodeks.

3. Der kan bruges promilletest

Promilletest bruges med succes i hovedstaden

Alle gymnasier håndterer fulde elever og bruger professionelle vagter/dørmænd. Det vil sige, at eleverne bliver taget til side, og sendt hjem, hvis de vurderes at være for fulde. Repræsentanter fra ledelsen ringer til forældrene, som bedes om at komme og hente deres barn. På et fynsk gymnasium bliver elever kørt hjem af en voksen fra festen.

Promilletest er kun en del af kodeks i hovedstaden. Tre ud af fire af de hovedstadsgymnasier, vi spurgte, bruger promilletest i den proces. Den gode erfaring ved brug af promilletest er, at det dæmper op for fuldskab ved indgangen:

– *Før mødte en del elever berusede op, det var løbet løbsk, de havde drukket stærk spiritus. Vi har fået vendt det om, så eleverne ikke er fulde, når de kommer (Roskilde Gymnasium)*

Af negative erfaringer, nævner et gymnasium, at hvis en elev har drukket en øl lige op til testen, går vedkommende over grænsen. Gymnasiet kunne godt tænke sig, at promillegrænsen var sat lidt højere end de 0,5. Denne tvivlssituation håndterer Roskilde Katedralskole ved i tvivlstilfælde at bede eleven gentage testen efter en time og drikke vand i mellemtiden.

Promilletest til idrætsdag

På et andet gymnasium bruges promilletest sjældent, fordi det ikke vurderes som nødvendigt. På dette gymnasium blev promilletest dog brugt i et ekstremt tilfælde:

– *Før i tiden var eleverne fulde aftenen før idrætsdagen. Der var vi mere hårde, og vi lavede stikprøver med promilletest og sagde til eleverne: I skal puste i den her. Det føltes umyndiggørende, men på det tidspunkt havde vi prøvet alt. De, der gik over promillen blev sendt hjem med en skriftlig advarsel, og fik ikke lov at komme til idrætsfesten. Forældrene bakkede op – selv forældrene til de elever, der blev sendt hjem. Det er det, der skal til, at lægge en dårlig tradition ned (Greve Gymnasium)*

Andre tiltag end promilletest i indgangen

På Fyn er promilletest med alkometer ikke en del af kodeks. Nordfyns Gymnasium er en mindre skole på landet med mindre barske forhold end hovedstaden. Men land-gymnasier har andre forhold at tænke på end by-gymnasier:

– *Her er promilletest ikke så hensigtsmæssig. For styrken slår igennem efter en times tid, og promillen er ikke nået at komme op. Og når alkoholen slår, vil vi hellere få de unge inden for i varmen i stedet for at afvise dem (Nordfyns Gymnasium)*

Gymnasiet forklarer videre at det går fint at personalet på gymnasiet selv snakker med eleverne om det er på tide at tage hjem. På et andet fynsk gymnasium, Svendborg Gymnasium, går det knap så fint med at sortere fulde elever fra ved indgang. Rektor ser, at problemet er forfester, og derfor har de indført, at synligt berusede elever får deres penge tilbage i indgangen. Men eleverne kan godt bære deres brandert i det tidsrum, det tager at komme forbi vagterne, så det er ikke mange, de fanger her.

De jyske fælleskodeks i henholdsvis Aalborg- og Ringkøbingområdet har heller ikke promilletest skrevet ind i kodeks. Ringkøbing Gymnasium bruger dog promilletest af og til., hvis de oplever forberusede elever ved indgangen. På Aalborg Gymnasium bruger de en lang gang i forlængelse af indgangspartiet, som eleverne skal gå ned ad. Her bliver det tydeligt, om de kan gå lige.

4. Begrænsninger på alkoholindtag til cafeer

På alle gymnasier i undersøgelsen (på nær et) er afholdelse af cafeer ikke et problem i forhold til alkohol. Der er opnået enighed mellem ledelse og elever om, at cafeer ikke handler om at drikke sig fuld. Nogle steder er der begrænsninger i alkoholudskænkningen på en øl eller to til hver. En del af løsningen ligger allerede i cafe-arrangementets rammer.

På flere af gymnasierne er det for eksempel et princip at købe en begrænset mængde alkohol til cafeer, og cafeerne har som regel en begrænset åbningstid. Hertil kommer at forfester ikke er mulige, da cafeer starter lige efter skoledagens afslutning. Nogle gymnasier har taget andre metoder i brug til at supplere regler og aftaler:

Da cafeerne var på et tidspunkt ved at udvikle sig til at øl kom i centrum, gik Lemvig Gymnasium i gang med at tale med eleverne om, at der skulle være noget andet end alkohol ved sådanne cafeer. Der kunne for eksempel være brætspil, sodavand, pizza slices, sport i fjernsynet og konkurrencer. Der skal være stillet noget andet frem på baren end kun alkohol. Der er også musik, hygge og æbleskiver op til jul. Det er mere inkluderende på den måde, mener rektor.

På et enkelt gymnasium måtte ledelsen lukke cafeen, fordi alkoholforbruget var kørt af sporet:

– Cafeen er lukket, for eleverne kunne ikke styre det. De blev fulde og ubehøvede, det blev voldsomt, de kom på skadestuen. Vi kunne ikke styre det. Cafeen er lukket på ubestemt tid. Den skal måske åbne i en anden form via et udvalg med elever. Der var problemer, fordi cafeen var i kælderens og var deres egen fest. Fester med alkohol skal op i lyset, og eleverne skal ikke selv lede festen. De vil gerne åbne den op igen, men for at få lov til det, må de komme med et nyt udspil (Greve Gymnasium)

5. Der skal være gratis og tilgængeligt vand

Alle gymnasier sørger for gratis tilgængeligt vand til festerne. Det sker også, selvom det ikke er en del af kodeks alle steder. Det kan være i form af en vandhane, hvorfra eleverne kan tappe vand gratis.

Der er dog to gymnasier, der går skridtet længere og deler vand ud proaktivt. Det kan for eksempel være, at lærerne i baren også gør et nummer ud af at lade vand ud til eleverne som på Virum Gymnasium. Det andet eksempel er Svendborg Gymnasium. Gymnasiet har et samarbejde med RUSK, kommunens rusmiddelforebyggelse på ungdomsuddannelserne.

– RUSK agenter går rundt og deler vand ud til festerne. Og jeg skal love for at der bliver drukket meget vand på den måde (Svendborg Gymnasium)

6. Gymnasiet informerer forældrene om kodeks

Der er forskellige måder at informere forældrene om kodeks på. Det sker både mundtligt og skriftligt. Et enkelt nøjes med at lægge kodeks op på hjemmesiden. En del gymnasier taler med forældrene om kodeks i forbindelse med møder. Gymnasierne bruger også anledningen til at tale om forældrenes ansvar ved forfester. Som regel møder reguleringen af elevernes alkoholforbrug forståelse og opbakning hos forældrene. Mange gymnasier i denne undersøgelse bruger kontakten til forældrene til også at tale om med dem om forfester:

Til første møde i italesætter Nordfyns Gymnasium tydeligt, at skolen gerne vil begrænse forfester. Forældre er ifølge rektor interesserede og kan godt se perspektivet i, at hvis eleverne får for meget til en forfest, så er resten af festen ødelagt.

Aalborghus Gymnasium har udarbejdet en samling gode råd til forældre, når de afholder forfester, som de sender ud sammen med et brev ved optagelse på gymnasiet. På Sct. Knuds Gymnasium er strategien at få forældrene til at tage stilling til forfester:

– *Vi har systematisk kontakt med forældrene. Før første fest inviteres de til møde, hvor vi blandt andet taler om alkohol og forfester og opfordrer dem til at mene noget om de unges alkoholindtag ved disse forfester. Vi sender også vores kodeks i deres e-Boks, så alle er gjort bekendt med, hvordan vi eksempelvis håndterer elever, der er for berusede til at tage vare på sig selv (Sct. Knuds Gymnasium).*

Forældrenes forståelse

Generelt har forældre forståelse for, at der skal være regler for at holde fester med alkohol. Men der er undtagelser. På et gymnasium er der nogle forældre, der siger: ”Lad nu de unge gøre hvad de har lyst til, vi har jo også været unge engang”.

Et hovedstadsgymnasium oplever at forældrenes eget forbrug, gør dem blinde overfor alkohol som et potentielt problem for deres børn ved gymnasiefester. Forældrenes ubekymrede holdning til alkohol smitter af på de unge, og er en del af problematikken omkring det store forbrug ved gymnasiefesterne, siger rektor på dette gymnasium.

7. Kommunikation på sociale medier skal være inkluderende

Inkluderende kommunikation handler ikke primært om alkohol, men er en mere generel regel. Det handler om at holde en respektfuld tone, samt invitere alle elever til festerne.

– *Særlig festudvalget og elevrådet har aktier i de sociale medier, og hvem man fremstiller som de seje og ikke de seje. Her på skolen må man godt være forskellige, det gælder også ens forhold til alkohol. Der skal både være plads til de vilde og de stille (Odense Katedralskole)*

På den anden side stiller et gymnasium spørgsmålstejn ved, om ikke de gængse fester egentlig er ekskluderende i sig selv med deres store fokus på alkohol:

– *Reglen om inklusion er til for at forhindre, at eleverne laver eksklusive fester. Men alle er jo heller ikke velkomne til de gængse fester på skolen, hvis det handler om at drikke igennem. På den måde er festerne eksklusive. Der er mange, der ikke kan se sig selv i den generelle fulde- dansekultur. De tosprogede er heller ikke inkluderede (Greve Gymnasium)*

Markedsføring af festerne

Reglen kan dog sagtens omfatte alkohol og gymnasierne er opmærksomme på, hvordan fest- og cafeudvalg markedsfører arrangementer. Det generelle indtryk er, at opfordringer til druk og lignende ikke accepteres:

– *Eleverne må ikke markedsføre fester med alkohol på skolens vegne. For eksempel med, at der skal drikkes en masse eller de skal drikke hinanden i hegnet. Vi taler med eleverne hvert år. Det er et kontinuerligt arbejde (Lemvig Gymnasium)*

Aktiviteter til festerne

En anden ting, gymnasierne holder øje med er hvad festudvalget annoncerer af aktiviteter til festerne. To gymnasier tillader, at eleverne spiller drikkespil som for eksempel Beer Pong til festerne. På Odense Katedral har rektor ligefrem indført et forbud mod drikkespil sammen med fælleskodekset. Svendborg Gymnasium siger højt og klart nej til spørgsmålet:

– *NEJ! Det er ikke en privatfest. Men nogle elever kommer med den drikkespils- kultur fra efterskolerne. De må ikke drikke på skolerne, men de låner et forsamlingshus i samarbejde med for eksempel eventbureauer og holder fest med alkohol der, som ved en privat fest (Svendborg Gymnasium)*

Diskotekers markedsføring på skolerne

Nogle diskoteker markedsfører efterfester på skolerne. Det kan for eksempel være via festudvalgets facebookside.

På et fynsk gymnasium er det studievejlederen, der piller eventuelle annoncer fra diskoteker og lignende ned.

På Sct. Knuds Gymnasium har de en festudvalgslærer, der læser med, når der annonceres fester. Læreren sletter opslag fra diskoteker, der reklamer med, at man kommer gratis ind med studiekort og den slags. Men det er ikke et issue eller et problem, siger rektor.

Nogle gymnasier i denne undersøgelse oplever, at de godt kan dæmme op for diskoteker og andre erhvervsdrivendes markedsføring. Andre føler sig pressede. Ikke alle har ressourcer til at følge med på de sociale medier. Et hovedstadsgymnasium nævner, at skolens forsøg på at lave gode fester med andet indhold end druk, undermineres af diskotekernes efterfester.

– *Diskotekers markedsføring over for gymnasieelever, fører til gruppepres, de ripper eleverne for penge og ødelægger vores fester. Vi har smidt mange armbånd ud (armbånd, der giver entre og eventuelt drinks på det lokale diskotek, red.) (Greve Gymnasium)* På Aalborghus Gymnasium gør de kort proces med diskotekernes alkoholreklame. Her har de nemlig en direkte kontakt i kommunen, der kan tage sagen videre til bevillingsnævnet inden for en halv time.

Virum Gymnasium lægger festens sluttidspunkt, sådan at eleverne dårligt kan nå efterfesterne inde i København. Her drager skolen også fordel af at holde dansefester, for de gør eleverne for trætte til at tage ind til byen.

Elevinddragelse

Fælles kodeks er lagt an som en central beslutning. Derfor ligger det ikke lige til højrebent at inddrage eleverne i denne beslutning. Vi spurgte alligevel om de var blevet inddraget. Fire gymnasier svarede at eleverne var blevet orienteret. To gymnasier sagde, at eleverne var blevet hørt. Fem gymnasier brugte ordet "dialog" til at beskrive processen. På et gymnasium var eleverne ifølge rektor med til at træffe beslutningen vedrørende kodeks, og et gymnasium kalder kodeks for elevbåret.

Et gymnasium beklager, at beslutningen blev taget fra centralt hold. Rektor på Greve Gymnasium ville gerne have været i dialog med eleverne, og det var svært, når udformningen af kodeks skulle ske med andre gymnasier. Rektor oplevede, at den interne proces blev sat på standby.

Rektor på Sct. Knuds Gymnasium formulerer det sådan, at eleverne ikke er blevet inddraget, men i stedet er blevet orienteret om kodeks. Fælleskodeks afspejler det kodeks, skolen havde i forvejen,

derfor opstod der ikke uro. Rektor mener, at skolerne skulle påtage sig et voksenansvar ved selv at beslutte kodeks, og at det ikke var muligt at lade eleverne stemme om indholdet af et fælleskodeks, når de også skulle enes med de 11 andre gymnasier. Ifølge rektor er det en tilsnigelse, hvis andre gymnasier siger, at eleverne har været inddraget.

For Nordfyns Gymnasium blev et nyt kodeks lig med et nyt festudvalg.

– *Kodeks var en ledelsesbeslutning. Den gruppe, der mødtes for at drikke alkohol på vores skole, var i opposition til kodeks. Vi kunne ikke opnå enighed med eleverne. Festudvalget nedlagde sig selv i protest, men et nyt festudvalg dannede sig. Og som vi sagde til dem: hvis vi ikke kan styre det selv, kan der komme et politisk indgreb, som kan vise sig at være langt strammere* (Nordfyns Gymnasium)

Elever i hovedstadsområdet har sværere ved at acceptere reglerne

Nogle rektorer i hovedstadsområdet giver udtryk for, at det kan være en kamp at få eleverne til at acceptere strammere regler. Det er ikke gjort på én gang, men er en lang sej proces, som gymnasierne bruger mange ressourcer på.

En gruppe elever synes, det er irriterende med forbud, siger rektor på Roskilde Gymnasium. Men han forstår det egentlig ikke, for som han siger er det jo ikke et alkoholforbud. Når skolen lægger hus til fester, må det også være skolen, der sætter rammerne, ræsonnerer han.

Budskabet med kodeks skal gentages igen og igen. Det tager omkring tre år at implementere nye vænner. Traditioner opstår let, men tager lang tid at ændre, er Virum Gymnasiums erfaring. På Fyn og i Jylland oplever rektorerne generelt mere accept fra eleverne i forbindelse med stramninger. To gymnasier har oplevet en negativ reaktion, der varede et års tid.

– *Der var stor opstandelse for et årstid siden, da jeg satte strammere regler op for fredagscafeerne, men det er nu faldet til ro, efter at eleverne blev inddraget – i anden omgang* (Ringkøbing Gymnasium)

Arbejdet med festudvalget

Der er flere modeller landet rundt, når det gælder ledelsens arbejde med festudvalget. Nogle steder er der tilknyttet lærere til festudvalget. Andre steder er det ledelsen, der tager dialogen.

– *Vi bruger mange mandetimer på at opdrage festudvalget. Det er ret meget tid, vi bruger i ledelsen på de to udvalgsformænd. Vi får os snakket ind på dem, de skal også lære, at de er nødt til at indgå i dialog* (Roskilde Gymnasium)

Nordfyns Gymnasium sammenligner deltagelse i festudvalget med et arbejde. Festudvalget skal være ædru under festerne, siger rektor. De skal kunne køre bil. Det vil sige, de må drikke en enkelt øl. De får en fest for sig selv på et andet tidspunkt. Ledelsen forklarer reglerne for festudvalget ved et møde.

Et hovedstadsgymnasium har ansat en fagperson til at varetage dialogen med udvalget:

– *Jeg er ikke bange for at lægge arm med eleverne. Jeg er ikke altid lige populær. Men vi har en Sidsel. Hun er ansat netop til det. Sidsel er god til dialog og tryghed. Hun er projektleder for sociale aktiviteter og cand. pæd. Sidsel tager sig af dialogen, hun har helt styr på festudvalget og kender dem. Hun sætter rammerne for festerne* (Roskilde Katedralskole)

Tiltag ud over Kodeks

Elementerne i kodeks er selvfølgelig vigtige. Vi har alligevel valgt at spørge ind til andre regler og metoder end dem, der er beskrevet i kodeks. Elementerne i fælleskodeks er et udtryk for hvad gymnasierne i de respektive kodeksfællesskaber kunne blive enige om. På det enkelte gymnasium er der selvfølgelig mulighed for at bruge flere og andre regler og metoder. Det kan være regler, men det kan også være metoder og rammer, der har til formål at eleverne drikker mindre, uden at være direkte forbud. Nogle gange tilføjer metoderne noget til festen, frem for at tage noget væk. Andre gange er tiltaget så subtilt, at eleverne ikke opdager, at de bliver udsat for en påvirkning i retning af at drikke mindre. De alternative metoder spiller sammen med de regler, der i øvrigt gælder på skolen.

Når tiltag ud over kodeks er taget med i denne undersøgelse, så er det fordi de løser problemer for gymnasierne, og rækker derud, hvor elementerne i kodeks ikke kan nå. Elementerne i fælleskodeks er jo i sagens natur den laveste fællesnævner, fordi flere skoler skal nå til enighed. Dermed er det forståeligt at den enkelte skole supplerer fælleskodeks med andre tiltag.

Herunder har vi samlet en oversigt over tiltag ud over kodeks:

Alternative metoder i baren

På Nordfyns Gymnasium består tiltaget i at bruge plasticglas. Her forstærker metoden en regel om kun at købe en genstand ad gangen i baren. Der er kun små plasticglas til alkohol. Plasticglas skulper nemt over, så eleverne bliver nødt til at være ædru nok til at balancere med dem.

Lemvig Gymnasiums rektor har observeret at nogle alkoholiske drikkevarer er drøjere end andre. Gymnasiet serverer gløgg og slush ice (blandet i et 5 procents måleforhold) til julefesten.

Festernes indhold

Tre gymnasier nævner at de har fester med et særligt indhold:

- Udklædningstema til alle fester (Virum Gymnasium)
- Underholdning til festene - fodboldturnering i tv, stand- up (Lemvig Gymnasium)
- Dannelsesfester – programsatte fester med masser af ritualer og meget lidt tid til at drikke (Greve Gymnasium)

Indretningen

- Indretning af alkoholfri zoner til festene (Virum Gymnasium, Greve Gymnasium, Nørresundby Gymnasium, Aalborghus Gymnasium) Zonen kan være et stilleområde eller et rum for alternativ underholdning. Eventuelt serverer frivillige te, kaffe og kage.
- Adskillelse af barområde fra det sociale område. Øget afstand mellem de to områder giver bedre balance mellem at drikke og at feste (Nordfyns Gymnasium)

Tiltag ved indgang

- Promillebar. Her er der en belønning til de elever, der ikke drikker så meget op til en fest. Indgangsbilletten refunderes for de elever der møder op med en promille under 0,5 (Roskilde Katedralskole)

Mad før eller under festene

- En del gymnasier sælger sandwich eller fastfood under festene for små penge (Virum Gymnasium, Aalborghus Gymnasium, Svendborg Gymnasium, Nørresundby Gymnasium, Nordfyn Gymnasium)

Tiltag til introfester

Gymnasierne bruger forskellige tiltag for at dæmme op for at eleverne drikker sig for fulde til introfesten.

- Introfest erstattes af alkoholfri introcafe (Virum Gymnasium)
- Forhøjet trussel om karantæne ved fuldskab ved introfester (Odense Katedralskole)
- Trussel om at sløjfning af fremtidige introfester (Roskilde Katedralskole)
- Øget beredskab i forhold til hjemsendelse af fulde elever (Ringkøbing Gymnasium)
- Separat introfest for 1.G'ere med fællesspisning. Til fællesspisning deltager enten forældre, et par ældre elever eller lærere (Odense Katedral, Nørresundby Gymnasium, Nordfyns Gymnasium)
- Adskillelse af 1.G'erne og ældre elever. 1. G' ere kommer før de andre og deltager i fællesspisning (Roskilde Gymnasium, Greve Gymnasium)
- Introfesten begynder lige efter undervisningen, så der ikke bliver der mulighed for forfester. Der er aktiviteter om eftermiddagen eller forældremøde (Nordfyns Gymnasium, Sct. Knuds Gymnasium, Odense Katedral, Ringkøbing Gymnasium, Svendborg Gymnasium, Greve Gymnasium)
- Gymnasiet har forberedt fuldt program for eleverne med dannelsesaktiviteter og ritualer, så der er meget lidt tid til at drikke (Greve Gymnasium)

Perspektiv

Flere tiltag eller en helt ny festkultur?

Fælleskodeks har haft en positiv betydning. Det er lykkedes at sætte klare regler op når det drejer sig om alkoholforbrug til introfester, studieture og cafeer. Det er regler, der bliver overholdt og som har en effekt på forbruget af alkohol. Fælleskodeks har også virket på festerne. Men festerne er stadig præget af et større alkoholforbrug, end flere skoler ønsker.

Vi har ikke direkte spurgt gymnasierne om hvad de tænker, der skal ske i fremtiden. Alligevel har der været nogle kommentarer hen ad vejen. Nogle mener ikke de kan bruge flere ressourcer på festerne end, de allerede gør. Et andet gymnasium siger, at skal der ske flere stramninger, må det komme fra politisk hold. En håndfuld gymnasier erklærer sig åbne over for flere tiltag nu eller i fremtiden.

Et gymnasium ønsker ligefrem at opfinde en ny måde at holde fest på:

– Kodeks gør det ikke alene, vi skal være meget mere faciliterende. Vi skal finde ud af hvad dannelsesaspektet er i festerne. Hvad vil vi sætte i stedet for alkohol? Vi skal ikke kun have restriktioner, vi skal også vise dem hvordan man så kan holde fest, og der har vi en meget større opgave. Det er sværere at vise dem en anden måde at lave festudvalg/og dannelse på tværs (Greve Gymnasium).